

РОЛЬ ОБ’ЄКТІВ ВИРОБНИЧО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ У РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Шотік Т.М., 2008

Центральне місце у вивченні проблематики активізації інноваційної діяльності у рамках вітчизняної економіки посідає питання розвитку інноваційної інфраструктури. Саме розвинена інноваційна інфраструктура є середовищем, яке дає змогу у максимально стислі терміни здійснювати системний пошук та розроблення інноваційних технологій.

The central position in the studies of problem of activization problem of innovation activity in home economy belongs to the question of innovation infrastructure development. Only the developed innovative infrastructure is an environment which allows in the shortest term perform the system search and development of innovation technologies.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв’язок з важливими науковими та практичними завданнями. Для поточного етапу розвитку світового господарства характерною є перманентна інтенсифікація науково-технологічних процесів як на рівні конкретних держав зокрема, так і на глобальному рівні загалом. Накопичений науково-технічний потенціал став одним із ключових чинників розвитку економіки будь-якої країни як ефективною та конкурентоспроможною частини світового господарства. В умовах майбутніх жорстких трансформаційних криз світової економіки, які вже зараз прогнозують експерти у галузі міжнародної економіки та фондових ринків, на провідну роль у забезпеченні виживання економік виходять їх гнучкість, сприйнятливість до інновацій та здатність ці інновації генерувати. Прогнози різних фахівців на основі аналізу виробничих функцій свідчать, що науково-технічний прогрес як джерело економічного зростання в недалекому майбутньому забезпечуватиме до 90 % реального збільшення виробництва (сьогодні – це 65–70 %) [1].

Поточний стан розвитку національної інноваційної системи України схиляє до думки про недостатній рівень її готовності до забезпечення вітчизняній економіці статусу інноваційно-орієнтованої. У той час, коли у світі формується нова парадигма економічного розвитку, яка розглядає знання та інформацію основним ресурсом зростання, Україна поводить себе надто пасивно, намагаючись не зіграти на випередження та запропонувати світовій глобальній економіці унікальні знаннімісткі продукти та послуги, а орієнтується на наявні на поточний момент часу галузі виробничо-господарської діяльності, як то металургія чи видобування сировини, які в перспективі не мають майбутнього і які стали прерогативою країн “третього світу”.

Враховуючи те, що метою інноваційної діяльності є не лише вузькотехнічна, але й максимально повна, комплексна модернізація національної економіки, досягнення цієї мети можливе лише завдяки взаємній інтеграції таких суспільно-економічних ланок, як “наука” і “виробництво”. За великим рахунком наука та виробництво – це два крила національної інноваційної системи, які задля забезпечення ривка України до конкурентоспроможної економіки повинні працювати разом і узгоджено. Лише їх тісна співпраця дасть змогу продукувати ідеї,

виготовляти продукцію та надавати послуги, які будуть конкурентоспроможними на світовому ринку. Отже, економічна необхідність зумовлює потребу в істотних інституційних перетвореннях у вітчизняній економіці, формуванні та сприянні у розповсюдженні найефективніших із точки зору продукування та реалізації інновацій, організаційно-економічних структур.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку національної інноваційної інфраструктури не посідає надто вагоме місце в наукових дослідженнях, проте окремі автори приділяють цій тематиці велику увагу [1–8]. У роботах економістів останніми роками обґрунтовується висновок щодо того, що рівень розвитку інноваційної інфраструктури є одними із ключових чинників досягнення успіху на ниві успішної інноваційної діяльності.

На думку О. Чучко, «...українська економіка повинна досягнути нової динаміки росту завдяки створенню та ефективному функціонуванню загальнонаціональної інноваційної мережі – інноваційної інфраструктури. Початок функціонування цієї мережі пов'язаний із конструюванням її сегментів: спеціальних економічних зон, територій пріоритетного розвитку, технопарків, бізнес-інкубаторів та інших структур. За рахунок концентрації матеріальних, кадрових, науково-технічних та інноваційних ресурсів ці структури можуть зіграти роль центрів росту, які в подальшому стимулюватимуть активізацію економіки країни в її інноваційному розвитку. Тому істотним елементом підтримки інноваційних процесів в Україні є формування державної інноваційної інфраструктури» [2].

Говорячи про проблеми розвитку інноваційної інфраструктури України, М. Якубовський та В. Щукін зазначають, що «...такі утворення, як технопарк, технополіс, інноваційний центр, інноваційний бізнес-інкубатор, являють собою передусім організаційно-господарські структури, основною, а точніше первинною місією яких є не виробнича функція щодо обсягів інноваційної продукції (хоча це дуже важливо), а створення сприятливих умов для розвитку і підвищення ефективності інноваційної діяльності. На наш погляд, нехтування саме цією функцією значною мірою перешкоджає як утворенню, так і ефективному функціонуванню цих структур» [3]. Н. Фролова зазначає, що інноваційна інфраструктура забезпечує відтворення інноваційного процесу і включає такі необхідні елементи інноваційної системи, які не можуть породжуватись ринковими силами (організації, структури, законодавчі акти, норми, правила). Автор виділяє територіальний, фінансово-уставний, організаційний і нормативно-законодавчий блоки [4].

Л. Федулова, говорячи про ключові проблеми та шляхи формування і розвитку інноваційної інфраструктури в Україні, зазначає, що «...загалом в Україні створена важлива законодавча база для здійснення і розвитку інноваційної діяльності (близько 70 документів), але все ж за кількістю і якістю нормативних законодавчих актів вона поступається подібним системам у розвинутих країнах світу. Формування в Україні інноваційної моделі економічного зростання потребує сприяння держави у створенні та ефективному функціонуванні інноваційної інфраструктури, особливо на міжгалузевому та регіональному рівнях. Створення інфраструктури інноваційної діяльності, комерціалізація результатів НДДКР, збереження розвинутої мережі малого інноваційного підприємництва є одним із небагатьох шляхів відновлення економіки, розвитку науки і освіти» [5].

Н. Рудь, акцентуючи на пріоритетності розвитку інноваційної інфраструктури, посилається на міжнародний досвід: «...ця потреба в більш високій швидкості обміну між сферами виробництва та споживання знань призвела до створення на Заході спеціальних зон, де буквально під одним дахом працюють учені, що виробляють знання, інженери та технологи, що перетворюють знання в товари та послуги, – технопарки, технополіси, інкубатори тощо. Сьогодні усім відомо, що така інтеграція – один з ефективних напрямів прискорення технологічної еволюції. Позитивний досвід багатьох країн свідчить про перспективність для широкого й ефективного впровадження новітніх технологій, комерційної реалізації інновацій, створених внаслідок наукових досліджень і розробок, функціонування мережі таких наукових структур, як технопарки, технополіси, інноваційні фірми-інкубатори, науково-промислові комплекси (консорціуми), кластери тощо» [6].

Враховуючи те, що місцем локалізації інноваційного процесу є інноваційна інфраструктура, вона є невід’ємною, ключовою компонентою забезпечення інноваційної діяльності. Інноваційна діяльність розпочинає своє формування як ідея, набуває матеріального втілення у процесі розроблення, впровадження, комерціалізації. Тобто основу інноваційної діяльності, її базис становить творча праця інноваторів, а усе, що забезпечує згадану працю, є інфраструктурною складовою інноваційної діяльності. Отже, інноваційна інфраструктура виступає тим середовищем, у якому відбуваються стадії інноваційного процесу.

Цілі статті. Мета роботи – з’ясувати сутність категорії виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури, визначення ролі її об’єктів у функціонуванні та розвитку національної економічної системи.

Виклад основного матеріалу. Про пріоритетність розвитку інноваційних процесів у національних економіках як розвинених країн, так і країн, що бурхливо розвиваються, свідчить той факт, що за останні 15 років кількість осіб, зайнятих у сфері інноваційної діяльності у США та країнах ЄС зросла удвічі, а у Південно-Східній Азії – у 4 рази (за аналогічний період в Україні цей показник скоротився удвічі). У країні – сучасному технологічному лідері Європи – Ірландії, частка інноваційно активних підприємств у 2004-му році становила 73 % (для порівняння в Україні – приблизно 12 %).

Перш ніж перейти до визначення ролі інноваційної інфраструктури у становленні національної економічної системи, слід визначити, що мається на увазі під цим терміном.

Під інноваційною інфраструктурою слід розуміти увесь спектр взаємодіючих структур як державної, так і приватної форм власності, необхідних для забезпечення розвитку і підтримки усіх стадій інноваційного процесу. До інноваційної інфраструктури належать:

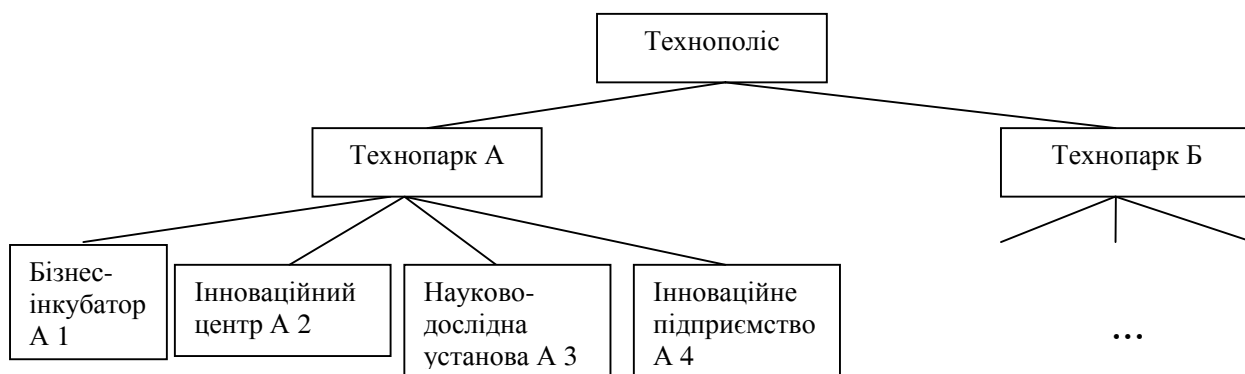
- виробничо-технологічні структури (технопарки, інноваційно-технологічні центри, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні та інжинірингові фірми);
- об’єкти інформаційної системи (аналітичні і статистичні центри, інформаційні бази і мережі);
- організації з підготовки та перепідготовки кадрів в галузі технологічного менеджменту (поява нової категорії фахівців з комерціалізації результатів НДДКР);
- фінансові структури (бюджетні, позабюджетні, венчурні, страхові фонди, кредитно-гарантійні організації небанківського сектору, банки, фінансово-промислові групи, орієнтовані на технологічну інноваційну діяльність);
- система експертизи (центри можуть давати експертні висновки для виробників, інвесторів, страхових служб тощо);
- система патентування, ліцензування і консалтингу з питань охорони, захисту, оцінки і використання інтелектуальної власності, оцінки комерціалізації наукових результатів;
- система сертифікації, стандартизації й акредитації.

Узгоджуючи термінологію, варто зауважити недоцільність вживання у стосунку до об’єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури іменника «елементи» як синоніма «об’єкти», як це роблять деякі автори [4], оскільки термін «element» означає «простий», «неподільний», тоді як технопарки і, особливо, технополіси являють собою сукупність простіших об’єктів інноваційної інфраструктури: бізнес-інкубаторів, інжинірингових фірм, інформаційних баз тощо (рисунок).

Метою створення інфраструктури є забезпечення, по-перше, умов для провадження інноваційної діяльності, по-друге, створення сприятливих умов для збереження і примноження науково-технічного потенціалу суспільства, створення безпосередньо нової продукції та нових робочих місць для її виготовлення, ефективніших виробничих процесів. Тобто інноваційною інфраструктурою є уся сукупність взаємодіючих закладів, установ та організацій, необхідних для

ефективного провадження інноваційної діяльності в межах певної економіки чи її окремого сегменту.

Роль виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури виявила себе як визначальна ще на історичному етапі зародження національних інноваційних систем як таких. У 80-х роках ХХ ст. розвиток національних інноваційних систем набув ознак бурхливого розвитку, трапився значний сплеск активності в інноваційній сфері на міжнародному рівні. Зазначимо, що усі країни, які сформували потужну інноваційну інфраструктуру, відзначаються підтримкою систем взаємозв'язку наукової, виробничої та освітньої компонент. Важливою особливістю японських і американських університетів є їх щільний зв'язок з галузями господарювання, який виявляє себе в обміні спеціалістами, створенні при університетах мережі структур, які надають підприємцям консультаційні послуги, розміщені на території університетів науково-дослідних лабораторій різних галузей господарювання та залучення до роботи у них провідних університетських фахівців.

Умовна схема ієрархічного співвідношення між об'єктами виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури

Першим об'єктом виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури став технопарк, створений при Стенфордському університеті у США (де у 1951 році власне й народилася концепція технопарків як об'єктів інноваційної інфраструктури). Створені на території штату Каліфорнія та Північна Кароліна технопарки значною мірою сприяли трансформації цих аграрних штатів у зони розвитку високотехнологічних виробництв. Внаслідок того, що університети Сполучених Штатів отримали право комерційного використання результатів своїх наукових розробок, здійснених за рахунок державних грантів, приблизно із другої половини 80-х років ХХ ст. у США розпочався етап стрімкого нарощування інноваційної інфраструктури, зокрема збільшення кількості технопарків (наразі їх вже понад 160). Зауважимо, що 23 із 25 провідних університетів США мають свої технопарки.

Саме технопарки стали основною «бойовою одиницею» української системи об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури – наразі їх у країні налічується 16. Технопарком називається науково-промисловий комплекс, що включає в себе науково-дослідницький центр і виробничо-господарську зону, в якій на умовах оренди приміщень розташовуються малі інноваційні підприємства. Зазвичай технопарк включає в себе також бізнес-інкубатор, де протягом обмеженого часу (упродовж декількох років) орендують приміщення новостворені малі підприємства. За цей час фірма має зміцніти достатньо, щоб залишити бізнес-інкубатор. За даними Національної асоціації бізнес-інкубаторів США, співвідношення успішних компаній і компаній-банкрутів у звичайних умовах становить 20:80, а в бізнес-інкубаторах, навпаки, — 80:20. Яскравим зразком результату поєднання зусиль науки та високотехнологічного виробництва є т. зв. «Силіконова долина» у США. Сконцентрувавши в районі міста Сан-Франциско

значну кількість дослідницьких центрів, підприємств, консультаційних і сервісних фірм, венчурних компаній в галузі електронно-комп'ютерних виробництв, «Силіконова долина» була новою моделлю інноваційних структур типу науково-технологічного парку і технополісу, що дало змогу значно прискорити розвиток наукомістких виробництв у регіоні, вирішити проблему зайнятості. Щодо результатів діяльності інноваційних структур США, насамперед технопарків та венчурних фондів, то слід зазначити, що вони є локомотивом інноваційного розвитку економіки. Відомо, що у США 40 зі 100 найкрупніших компаній працюють у галузі високих технологій, а з-поміж 50 найприбутковіших компаній 20 представляють високотехнологічні галузі.

Проте хибною була б точка зору, що створення об'єктів інноваційної інфраструктури характерне винятково країнам із надзвичайно високим рівнем розвитку суспільства та економіки. Для прикладу, активні дії щодо створення об'єктів інноваційної інфраструктури характерні також країнам, що стрімко розвиваються (Китай, Індія, Малайзія, Росія та ін.). У Росії зараз нараховується більше ніж 60 технопарків, у Китаї – 53 національні технопарки у вигляді спеціальних зон розвитку високих технологій, 50 парків провінційного підпорядкування, 465 бізнес-інкубаторів та 30 технопарків при університетах. Саме китайський досвід створення та забезпечення умов функціонування технопарків є особливо цікавим для України, адже китайці не сліпо копіювали досвід країн Заходу та Японії, а перенесли концепцію технопарку на свій національний ґрунт. Перший китайський технопарк «Шеньчжень», створений у 1985 році в однойменному місті, вже дав відчутні результати: по-перше, за його допомогою було створено 8 тис. додаткових робочих місць для висококваліфікованих працівників, по-друге, його високотехнологічні розробки, такі як комп'ютерна система «Чжучжень» чи портативна рентгенівська установка марки «Хентон», доволі успішно вийшли на ринок і знайшли свого покупця. Найуспішніший приклад китайського технопарку – спільний китайсько-сінгапурський проект «Суцжоу н'ю дістрікт» – із часу заснування цього технопарку у 2000-му році тут було зареєстровано більше двох тисяч інноваційних проектів, а лише за перший квартал 2005 року іноземними інвесторами було підписано контрактів на 124 нові проекти загальною вартістю 1,35 млрд. дол. У 2002 році на території Китаю (у місті Цзинань провінції Шандун) було створено перший китайсько-український технопарк високотехнологічної співпраці, проекти якого ґрунтуються на вітчизняних розробках у галузі авіабудування, лазерної техніки, медицини, точного машинобудування, альтернативних джерел енергії тощо.

В Японії науково-технологічні центри мають назву технополісів. Технополіс – це місто та прилегла до нього територія, де знаходяться фірми високотехнологічних галузей промисловості, університети, науково-дослідні інститути. Наприклад, технополіс Цукуба включає три технопарки, понад 50 державних дослідних інститутів, на які припадає приблизно половина бюджетних коштів, виділених на науково-дослідні роботи. З погляду теорії розміщення продуктивних сил технополіси є об'єктами, за допомогою яких вдалося створити оптимальний науково-виробничий простір у рамках національної або регіональної економіки. Приклад Індії – країни, що зараз стрімко розвивається, – демонструє, що прив'язка технопарків до великих міст (тобто фактично створення технополісів) вже сама по собі є стимулом до їх зростання – адже молоді фахівці прагнуть жити у великих містах, розвинена інфраструктура яких стає базою забезпечення роботи технопарку. Ще у 2004 році в Україні було передбачено створити умови для розвитку першого українського технополісу високих технологій на базі НТУУ «КПІ».

Аналізуючи стан розвитку інноваційної інфраструктури в Україні, варто відзначити незначний обсяг використання існуючого науково-технічного потенціалу країни. В Україні достатньо розвинені такі складові інноваційної інфраструктури: успадкований ще з часів СРСР значний науково-технічний і виробничий потенціал, перспективні розробки та напрацювання в багатьох технологічних напрямках, таких як електрозварювання, ракетно- та авіабудування, вирощування кристалів, створення програмного забезпечення тощо. У той самий час слід констатувати, що лише два із шістнадцяти технопарків на території України працюють повноцінно:

це Інститут електрозварювання ім. Патона та Харківський інститут монокристалів. Незважаючи на це, набутий досвід використання об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури є позитивним, оскільки довів принципову можливість комерціалізації наукових розробок науково-дослідних установ в умовах ринкової системи українського зразка та проілюстрував позитивні наслідки співпраці об'єктів інноваційної інфраструктури з промисловими підприємствами. За оцінками ЮНКТАД (1996 р.), вартість зареєстрованих розробок в Україні становить більше 80 млрд. дол. США. Як вважають експерти, це становить 15–20 % від оцінки незареєстрованих розробок [7]. Це свідчить про значні можливості інноваційного сектору економіки України за умови ефективного організування його роботи.

Протягом 2000–2004 років обсяг випуску інноваційної наукомісткої продукції технопарками становив 3,4 млрд. грн. (близько 11 % від усієї інноваційної продукції України), майже п'ята частина якої реалізована на зовнішніх ринках. П'ятирічний досвід діяльності технологічних парків України підтверджує істотне збільшення обсягів виробництва високотехнологічної конкурентоспроможної наукомісткої продукції та її питомої ваги в структурі ВВП. Якщо у 2000–2001 роках обсяг реалізованої інноваційної продукції технопарків становив 176 млн. грн., то за 2004 рік ця сума зросла більше ніж у 10 разів і становить понад 1787,5 млн. грн. Загальна сума валових доходів технологічних парків за 2000–2004 роки зросла з 122,0 млн. грн. у 2000 році до 2 046,1 млн. грн., тобто у 16,8 раза, а сума валових витрат відповідно з 105,4 до 1 867,5 млн. грн., тобто у 17,7 раза. Загалом за період дії спеціального режиму валові доходи від реалізації інноваційних проектів технологічних парків становлять 4 406,9 млн. грн., і на 358,5 млн. грн., або в 1,1 раза перевищують валові витрати, обсяг яких за п'ять років становить 4048,4 млн. грн. Реалізація інноваційних та інвестиційних проектів технопарків має значну соціальну ефективність. Технопарками створено 2218 нових робочих місць. У 2000–2001 роках виконавцями проектів технопарків використовувалося 2836 робочих місць (створено нових – 314), у 2002 році – 21804 (нових – 610), у 2003 році – 15421 (нових – 623), в 2004 році – 12965 (нових – 823). Обсяг залучених технопарками інвестицій та їхні відрахування до Державного бюджету та державних цільових фондів майже в два рази перевищили обсяг наданих їм податкових та митних пільг [8].

Доцільно згадати про такий вид об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури, як бізнес-інкубатори. Бізнес-інкубатор може існувати як складова крупнішого об'єкта – технопарку чи технополісу, так і сам по собі, пропонуючи клієнтам виробничі та офісні площі та відповідний комплекс послуг (інформаційна база, телефонне з'єднання, доступ до мережі Internet) і консультації з комерційно-правових питань (маркетинг, логістика, допомога у складанні бізнес-планів, рекламні послуги, бухгалтерія). Різниця між бізнес-інкубаторами та технопарками у тому, як вони сприяють організації бізнесу, полягає у тому, що технопарки на відміну від бізнес-інкубаторів пропонують в оренду площі на необмежений термін і насамперед спрямовані на впровадження нових технологій.

Станом на 01.01.2004 року в Україні існував 71 бізнес-інкубатор, загальною площею – 8997 м. За їх допомогою було створено 460 нових підприємств та 2335 додаткових робочих місць [9]. Важливий нюанс полягає у тому, що бізнес-інкубатор за своєю суттю зовсім не обов'язково може бути пов'язаний з інноваційною діяльністю, тож безапеляційно зараховувати бізнес-інкубатори до інноваційних підприємств, як це роблять деякі автори, недоречно. Законом України «Про інноваційну діяльність» [10] чітко визначено, що бізнес-інкубатор може набути статусу інноваційного підприємства у разі, якщо обсяг реалізованої цим об'єктом інноваційної продукції чи послуг перевищує 70 % від загального обсягу реалізованих продукції (послуг), тож доцільним вбачається запровадження спеціального терміна «інноваційний бізнес-інкубатор». Сьогодні особливої актуальності набуває проблема оцінки ефективності впливу об'єктів виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури на науково-технологічну, соціально-економічну ситуації певного регіону. У багатьох країнах, зокрема у Росії, з таким завданням успішно впоралася

програма державної акредитації об'єктів інноваційної інфраструктури, що дало змогу виявити технопарки і бізнес-інкубатори, які працюють ефективно та роблять значний внесок у реалізацію пріоритетних напрямків інноваційної діяльності країни, забезпечивши їм кращі умови функціонування за рахунок згорання фінансування неефективних об'єктів інноваційної інфраструктури. В Україні поки що не передбачено державної акредитації вітчизняних об'єктів інноваційної інфраструктури.

Висновки. Як показують результати виконаних нами досліджень, а також досвід розвинених країн світу, фундаментом інноваційної економіки є інноваційна інфраструктура. Об'єкти виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури, зокрема технопарки та інноваційні бізнес-інкубатори, слугують тим інструментом, за допомогою якого держава може, концентруючи на перспективних напрямках наукові, технологічні, фінансові ресурси, досягнувши нового витка розвитку високотехнологічного виробництва, сподіватися на лідерство у гонці високих технологій.

Щодо методів розвитку виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури, то найбільш доцільними в поточних українських реаліях бачаться такі:

1) надати проблематиці розвитку виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури статусу пріоритетної у межах цілої держави, залучити при цьому до обговорення цього питання провідні наукові кола України, громадськість та кваліфікованих експертів з-за кордону;

2) удосконалити законодавство України у сфері інноваційної діяльності з метою, по-перше, усунути можливості зловживання статусом технопарку чи території пріоритетного розвитку з метою отримання незаконних пільг чи прибутків, а, по-друге, з метою привнесення елемента стабільності у роботу вже функціонуючих об'єктів;

3) прискорити процес інтеграції вищої освіти до сегменту виробничо-технологічного інноваційного процесу за прикладом тих же США, де навчальні програми ВНЗ часто узгоджуються із актуальними потребами виробництва;

4) підвищити роль держави у фінансуванні перспективних об'єктів інноваційної інфраструктури, як це, наприклад, роблять росіяни, залучаючи значні організаційні та фінансові ресурси у пріоритетну для них галузь – нанотехнології.

5) реалізувати програму державної акредитації об'єктів інноваційної інфраструктури, що дасть можливість оцінити ефективність впливу цих об'єктів на науково-технологічну, соціально-економічну ситуації у певному регіоні.

Перспективи подальших досліджень. Попри порівняно широку висвітленість вітчизняною наукою інноваційної тематики проблема ефективного функціонування інноваційної інфраструктури загалом та виробничо-технологічної її складової зокрема потребує додаткового розгляду. Неповнота та фрагментарність наявних сьогодні знань у цій галузі зумовлюють необхідність подальшого дослідження питання розбудови вітчизняної інноваційної інфраструктури. Зокрема, глибшого вивчення потребує проблема порівняння вітчизняного та зарубіжного досвіду у цій сфері і можливість та доцільність застосування позитивних зарубіжних напрацювань в українських умовах.

1. Гесць В.М., Семиноженко В.П. *Інноваційні перспективи України*. – Харків: Константа, 2006. – С. 245. 2. Чучко Е.П. *Совершенствование организационно-экономического механизма управления инновационным развитием // Бизнес информ.* – 2007. – №8. – С. 13–17. 3. Якубовський М., Щукін В. *Інфраструктура – фактор прискорення інноваційного розвитку промисловості / Економіка України.* – 2007. – №2.– С. 27–385. 4. Фролова Н.Л. *Індустрія ризикового капітала: Аналіз опыта США // США–Канада. Економіка. Політика. Культура.* – 2003. – №11. – С. 97–122. 5. Федулова Л. *Інноваційний менеджмент в Україні: проблеми та шляхи формування.* – 2002. – №2. –

С. 52–54. 6. Рудь Н.Т. Економіка: організація інноваційної діяльності: Навч. посібник. – Луцьк: РВВ ЛДТУ, 2007. – С.171–201. 7. Галиця І. Венчурна діяльність в Україні та за кордоном: проблеми розвитку // Справочник економіста. – 2005. – №7. – С. 12–14. 8. Туташинський В.І. Технологічні парки України: результати роботи та проблеми діяльності // Наука та інновації. – 2005. – № 2. – С. 102. 9. Аналітична довідка про стан виконання заходів Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва в Україні // Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва, 2004 // www.dkrp.gov.ua/kompred/control/uk/publish/article?art_id=33782&cat_id=33781. 10. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.06.2002 №40-IV.